

Aan de slag met De Hendrik

SAMEN EEN TIJDSCHRIFT LEZEN MET AARZELENDE LEZERS

Itie van den Berg

[De Stiep Educatief met medewerking van het Bondgenootschap voor een Geletterd Drenthe]

INFORMATIEBLAD MET DIDACTISCHE TIPS VOOR DOCENTEN EN TAALBEGELEIDERS

Lees- en schrijfvaardigheid inzetten voor een ander...

Lees er met je cursisten over in De Hendrik. Taalambassadeurs in Drenthe worden serieus genomen en uitgedaagd om hun lees- en schrijfvaardigheid voortdurend in te zetten voor een ander (zie ook de filmpjes op www.uitmetrene.nl). Hendrik maakte samen met ons het tijdschrift De Hendrik, Petra heeft een hoofdstuk verzorgd over het belang van laaggeletterde ouders of grootouders bij Zomerlezen, Marchien heeft op de radio verteld over het boekje *Arme lui* en waarom het toegankelijk maken van de geschiedenis van armoede vroeger in de eigen provincie zo belangrijk is voor aarzelende lezers. Neem je cursisten mee in het leven van Hendrik, laat hen de kracht en talenten van Hendrik zien en ervaren en daag hen uit om hun eigen talent in te zetten!

De Hendrik: voor alle niveaus

Er zijn allerlei manieren om de inhoud van De Hendrik met cursisten van verschillende niveaus (ook niveau Instroom) te ervaren, ook al kunnen cursisten de teksten niet zelfstandig of niet in zijn geheel lezen. Voorkennis oproepen en eigen vragen laten bedenken helpt enorm. Ook beginnende volwassen lezers kunnen dat. Deel kennis over tijdschriftteksten (je hoeft niet alles te lezen), bouw voorkennis op (kijk naar plaatjes, foto's, lees koppen) en bedenk wat je zou willen weten voor je de tekst leest. Meelezen, samen om de beurt lezen, meerdere keren lezen zijn vormen van lezen die maken dat er ruimte komt voor het halen van kennis uit een tekst of het meeleven met een hoofdpersoon of situatie (zie: *De Hendrik op eigen wijze lezen*). Dat kan allemaal met De Hendrik!

De Hendrik: informatief en belevend lezen

Vaak lezen cursisten omdat ze meer willen weten. Waarom vond Hendrik zijn werk soms niet leuk? Wat doet hij als taalambassadeur? Maar je kunt ook lezen om een verhaal te beleven. Voor belevend lezen is het belangrijk dat de cursisten zich een voorstelling kunnen maken van wat ze lezen.

Als lezer maak je eigen beelden in je hoofd, een eigen foto/film van de hoofdpersonen bijvoorbeeld. Andere lezers horen ook geluiden als ze lezen, zoals draaiorgelmuziek of het geluid van een kermis of garage. Of ze ruiken iets terwijl ze lezen. Misschien de geur van een kopje koffie of een ziekenhuisgeur. Laat cursisten niet onvoorbereid, alleen hardop lezen. Ze komen dan niet toe aan het halen van informatie uit de tekst en zeker niet aan verbeelden, meeleven of genieten. En dat is jammer. Want dat maakt lezen juist zo betekenisvol. Hendrik ziet een verhaal voor zich. Soms hoor je hem schateren als hij een boek van De Kameleon leest.

Oriënteren op het tijdschrift als tekstsoort

Doelen:

Voorinformatie verzamelen samen met de cursisten op het terrein van de tekstsoort Tijdschrift. Ervaren dat je niet alles hoeft te lezen in een tijdschrift.

Vraag een selectie tijdschriften in de bibliotheek. Vraag ook om De Linda, De Jan. Welke tijdschriften komen er bij jouw cursisten thuis? Waar zien ze tijdschriften? Welke tijdschriften kennen ze? Ontdek hoe cursisten tegen tijdschriften aankijken. En hoe ze omgaan met tijdschriften. Kijken ze naar foto's, lezen ze koppen? Hoe kiezen ze wat ze willen lezen? Praat erover. Laat De Addy en De Hendrik zien. Dit zijn speciale tijdschriften over mensen die niet goed konden lezen en schrijven, maar nu wel. Laat cursisten bladeren. Waar letten ze op? Waar valt hun oog op? Wat willen ze weten?

Oriënteren op De Hendrik

Doelen:

Cursisten oriënteren zich op het tijdschrift De Hendrik als tekstsoort en op de hoofdpersoon, ze leggen een verbinding met hun eigen leven, ze worden nieuwsgierig, ze krijgen ingrediënten om straks teksten te kiezen die ze willen lezen. Laat cursisten bladeren in De Hendrik. Probeer deze vier stappen eens:

1. **Lees de uitspraak van Hendrik achterop.** Hendrik: 'Ik blijf Kameleonboeken lezen want daar moet ik altijd om lachen. En ik blijf ook mijn eigen verhalen

schrijven.' Dit is waar Hendrik blij mee is. Waar is jouw cursist blij mee als je kijkt naar wat hij nu doet met lezen en schrijven? Stel, je cursist had zijn eigen tijdschrift: Wat zou daarop staan?

2. **Lees de achterflaptekst voor.** Teken een spin met acht poten. Wat weten we nu over Hendrik? Laat de cursisten bij elke poot iets invullen. Markeer met een stift punten van Hendrik die krachtig zijn in de ogen van de cursisten. Laat ze zelf een spin maken over hun eigen kracht.
3. **Lees de inhoud op de voorkant met de cursisten en/of de inhoudsopgave op bladzij 2.** Is er iets bij wat hen nieuwsgierig maakt? Zoek dat op in het tijdschrift. Waar denkt je cursist dat het over gaat? Gaat hij het lezen? Wissel uit met de groep. Markeer de teksten die cursisten willen lezen. Per cursist een kleur. Zo laat je je cursisten ervaren dat eigen keuzes maken belangrijk is als ze een tijdschrift gaan lezen. Begeleid je één cursist, kleur dan ook teksten die jij als taalbegeleider zou willen lezen.
4. **Soorten teksten.** In De Hendrik vind je verhalen over het leven van Hendrik en een zelf bedacht verhaal; **tips** over apps en **tips** voor de portemonnee; **foto's** met een tekst bijvoorbeeld bij het verhaal over het Kameleondorp; **moppen**; een **puzzel** en **advertenties**. Zoek met cursisten van elke tekst een voorbeeld in De Hendrik. Lees hier en daar een zin met elkaar. Laat cursisten keuzes maken: Wat vinden ze leuke teksten? Welke tekst willen ze lezen?

De Hendrik op eigen wijze lezen: drie manieren

Doel:

Cursisten bouwen voorinformatie op die ze kunnen gebruiken bij het lezen op tekstriveau. Daardoor wordt technisch, begrijpend en belevend lezen gemakkelijker.

1. Meelezen met voorleesstem

In De Hendrik staan teksten die ook in Netnieuws staan (www.netnieuws.nl/extra). Als je in Netnieuws de tekst selecteert, wordt die voorgelezen. Zo vaak als je cursist zelf nodig vindt. Je kunt aan de markering zien wat er voorgelezen wordt. Je kunt je cursist

ook zelf voorlezen. Of vraag een gevorderde cursist voor te lezen.

Voordat je gaat lezen, bespreek eerst wat je ziet op het scherm of op papier: de illustraties, de koptekst. Vraag waar cursisten denken dat de tekst over gaat of op welke vraag ze een antwoord willen vinden. Laat de tekst in zijn geheel voorlezen. De cursisten kunnen zo wennen aan de voorleesstem en ze krijgen daardoor al een idee van de inhoud. Luister nog een keer. Nu om mee te kunnen leven met de inhoud. Omdat de cursist al weet waar de tekst over gaat, leest hij gemakkelijker mee. Na nog een paar keer lezen, zullen cursisten ervaren dat ze steeds sneller woorden gaan herkennen. Daarna kun je met elkaar praten over: Klopt het wat je verwachtte? Heb je antwoord op je vraag gekregen? Wat wil je nog meer weten? Dat is ook een opstap naar een keuze voor een ander artikel uit De Hendrik.

2. Samen lezen

Praat eerst met de cursist over de tekst (zie de vragen bij 1). Overleg dan over samen lezen. 'Ik lees de tekst en als ik stop, lees jij het woord. Proberen?' Laat je cursist zien dat je een aantal woorden uit de tekst in De Hendrik markeert bijvoorbeeld **oor**, **vlees**, **boek**. Woorden die jouw cursist kan lezen. Geef de cursist de kans om naar de gemarkeerde woorden te kijken en al even te oefenen. Ga dan voorlezen en stop met voorlezen als het gemarkeerde woord komt en vraag de cursist om dat woord te lezen. In *Lol met lezen begon met de Kameleon* op bladzij 6 hebben we als voorbeeld woorden rood gekleurd. Maar jij weet als docent/taalbegeleider het beste wat jouw cursist wel of niet kan lezen.

Gaat het samen lezen goed? Markeer nog meer woorden in overleg met de cursist. De cursist oefent en daarna lees je weer samen. Samen lezen kun je doen met alle teksten uit De Hendrik die de cursist interessant vindt. Na het lezen praat je over de inhoud na, maar ook over hoe het lezen van de woorden is gegaan (zie ook: *Lezen en zelf je succesfactoren bepalen*).

3. Goed voorbereid lezen aan de hand van kernwoorden en kernzinnen

In *Dit was erg op het werk* op bladzij 3 staan vetgedrukte zwarte woorden of zinnen. Als je deze woorden en zinnen eerst leest met de cursist, weet de cursist al waar het artikel over gaat. Hij kan dan beslissen om te stoppen (ik weet genoeg) of om het hele stuk te lezen maar nu met voorkennis en zelf geformuleerde vragen. Lezen is ook betekenis toekennen aan wat je leest. Je cursist zet dan voorkennis in over de situatie (drie werkplekken), de zinsbouw, de te verwachten woorden (ruiten inzetten in au .. dan kun je -to's ook lezen).

Lezen en zelf je succesfactoren bepalen

Daag je cursisten uit vanuit de groeimindset (meer weten: zoek op internet naar groeimindset, Carol Dweck, Nederlands). De cursist denkt niet meer: dat kan ik niet, maar dat kan ik nog niet en denkt actief mee over wat is er nodig om het wel te kunnen. Ga ook uit van eigenaarschap bij de cursist. Wat willen de cursisten met de tekst en wanneer zijn zij blij met wat ze hebben gedaan. Wat zien zij als een succes, hun succes? Een succesfactor kan ook een heel kleine stap zijn. Het belangrijkste is dat de cursist een eigen stap formuleert zoals: Ik wil alle rode woorden in de tekst goed kunnen lezen met samenlezen. Of: Ik wil met Netnieuws de tekst steeds beter kunnen volgen. Of: Ik wil lezen wat Hendrik doet als taalambassadeur, ook al lees ik fouten.

Lezen en nut ervaren

Geef de cursist de tijd bij het lezen om zich een verhaal uit *De Hendrik* voor te stellen. En praat daar ook over. Wat je ook leest, het is altijd fijn als je een verbinding kunt maken tussen de tekst en jezelf als lezer. Dat geldt ook voor cursisten. Wat weet de cursist nu, wat hij niet wist? Wat gaat hij doen met wat hij nu weet? Een app downloaden of een mop vertellen aan een vriend, een Kameleonboek halen bij de bibliotheek om eens te zien wat er nu zo leuk is aan die boeken en daarover vertellen in de groep? Eigen herinneringen over werk ophalen en delen met iemand of zelf een draaiorgel gaan

maken? Dat is allemaal heel leuk om te doen. Het geeft de inspanning van het lezen waarde. Nadenken en nieuwe ideeën krijgen voor jezelf als je iets hebt gelezen is ook heel leuk. Vraag ernaar als een cursist de tekst *Wat een goed idee* op bladzij 18 heeft gelezen of *Handige Hendrik* op bladzij 11.

De Hendrik: hoe zet je je talenten in?

Hendrik heeft ontdekt dat hij eigen verhalen kan bedenken zoals *Het wonder* op bladzij 16. Hendrik is creatief, een helper, een doorzetter. Dat zie je terug in zijn verhalen. Maar ook in wat hij voor anderen doet en in zijn werk als taalambassadeur.

Wij vinden het belangrijk om vanuit het perspectief van het ontwikkelen van sterktes te werken in plaats van vanuit het perspectief van wegwerken van tekorten (meer weten: zoek op internet Luk de Wulf, talent). Hendrik heeft ontdekt dat hij nieuwe dingen durft te leren omdat hij successen heeft ervaren bij het leren van andere zaken. 'Ik zie 'm groeien', zegt Roelie, de vrouw van Hendrik vaak.

De 21ste eeuw zal leiden tot andere vormen van geletterdheid en inzet van talent. Hendrik zie je druk in de weer met digitale teksten, met het creëren van prachtige portretten met de app Fotolijstjes. Hendrik geniet van ideeën van uitvinders uit Drenthe. Hij herkent de kansen in die uitvindingen vanuit zijn eigen ervaringen. Hij ziet afgeschreven spullen op een rommelmarkt en bedenkt wat hij ervan kan maken. Hendrik doet mee, ook in de zich steeds weer veranderende maatschappij. Met zijn talenten en met zijn verworven lees- en schrijfvaardigheid!

De Stiep *Educatief*

Vormgeving: Dieuwier de Lange

Eindredactie: Ria van Adrichem

Met dank aan Miep Koops en Leonie van de Wetering